

Bayram YURDACAN

TÜRK MUSİKİSİ

Tarihi ve Bestekârları

İlk Baskı
Mart 2019

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kâğıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-382-1

Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

TÜRK MUSİKİSİ

Tarihi ve Bestekârları

Kapak Tasarımı

Bayram YURDACAN

Yazar

Bayram YURDACAN

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Bizim Dijital Matbaa

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

DOI

10.37609/akya.418

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM

TÜRK MUSİKİSİ TARİHİ	1
1- Başlangıçtan XVI. Yüzyıl Sonuna Kadar Musikimiz	2
2- XVII. Yüzyıl Musikimiz (Klasik Öncesi / Preklasik Dönem).....	4
3- XVIII. Yüzyıl Musikimiz (Klasik Dönem)	5
4- IX. Yüzyıl Musikimiz (Romantik Dönem)	7
5- XX. Yüzyıl Musikimiz (Reformist Dönem)	8
6- XXI. Yüzyıl Musikimiz (Son Dönem ve Günümüz Musikisi).....	9-11

II. BÖLÜM

TÜRK MUSİKİSİ HAKKINDA BİLGİLER	13
Musikimizin Kimliği	13
Osmanlı Dönemi'nde Bazı Musiki Eğitim Yerleri	17
Türk Sanat Musikisinde Toplu Program İsimleri	20
Çalgısal Türk Müzikleri	23
Türk Müziğinin Yasaklı Dönemi	26
Sahipsiz Musikimiz.....	29
Türk Sanat Müziğinde Ulaşılan 590 Makam	31
Şarkılarımızda Sıkça Geçen Bazı Kelimeler Mini Sözlüğü.....	34
TRT Repertuarındaki 23.000 Şarkı'nın Sayısal Analizleri.....	37
Beste Şampiyonu Bestekârlarımız.....	38
Bazı Bestekârlarımızın Doğum-Ölüm Tarihleri ve Mezarları	39

III. BÖLÜM

BESTEKÂRLARIMIZ

Farabî (Ebu Nasr Muhammed).....	44
İbn-î Sina.....	46
Abdülkadir Merâğî	48
Sultan II. Murat	50
Gazi Giray Han.....	51
Ali Ufkî Bey	52
Hafız Post.....	54
İtrî (Buhurizade Mustafa İtrî Efendi)	56
Nayî Osman Dede.....	58
Kantemiroğlu.....	59
Tanburi Mustafa Çavuş	61

Dilhayat Kalfa.....	62
Sadullah Ağa.....	64
Numan Ağa.....	66
Sultan III. Selim	68
Abdûlbâki Nasır Dede.....	71
Hamparsum Limonciyan.....	72
Dede Efendi (Hammamîzâde İsmail Dede Efendi).....	74
Şakir Ağa.....	78
Sultan II. Mahmut.....	80
Dellâlzâde İsmail Efendi	82
Haşim Bey.....	84
Tanburi Büyük Osman.....	86
Neyzen Yusuf Paşa.....	88
Rifat Bey.....	89
Sultan I. Abdülmecit.....	91
Zekâi Dede Efendi	93
Neyzen Salim Bey	96
Sultan Abdülaziz	97
Hacı Faik Bey.....	98
Hacı Arif Bey	100
Bolâhenk Nuri.....	103
Nikoğos Ağa	105
Tanburi Ali Efendi	107
Leon (Levon) Hancıyan	109
Medenî Aziz Efendi	111
Vasilâki (Kemençeci).....	113
Leylâ Saz.....	115
Giriftzen Asım Bey	117
Santuri Edhem Efendi	120
Kemanî Tatyos Efendi	122
Şevki Bey.....	124
Kanunî Hacı Arif Bey.....	126
Ahmet Rasim Bey	128
Rahmi Bey	130
Muallim İsmail Hakkı Bey.....	132
Şekerci Cemil Bey.....	135
Ali Rifat Çağatay	137
Selanikli Ahmet Bey	139
Lemi Atlı	141
Suphi Ezgi	144
Rauf Yekta Bey.....	146

Mısırlı İbrahim Efendi	148
Rakım Elkutlu	150
Bimen Şen	153
Tanburi Cemil Bey	156
Udi Nevres Bey	159
Seyfettin Osmanoglu	161
Şükrü Şenozan	162
Bestenigâr Ziya Bey	164
Hüseyin Sadettin Arel	165
Mustafa Sunar	168
Kaptanzâde Ali Rıza Bey	170
Nasibin Mehmet Yürü	172
Fahri Kopuz	174
Âmâ Nazım Bey (Kanunî)	176
Musa Süreyya Bey	178
Yahya Kemal Beyatlı	180
Artaki Candan	184
Nuri Halil Poyraz	186
Kemanî Serkis Efendi	188
Suphi Ziya Özbekkan	190
Vecdi Bingöl	192
Aleko Bacanos	193
Muhlis Sabahattin Ezgi	194
Fehmi Tokay	196
Haydar Tatlıyay	198
Şerif Muhiddin Targan	200
Hayri Yenigün	202
Refik Fersan	204
İsmail Hakkı Nebioğlu	207
Sadettin Kaynak	209
Zeki Arif Ataergin	213
Dramalı Hasan Hasgüler	216
Şerif İçli	218
Sadi Işılal	220
Yesârî Asım Arsoy	222
Münir Nurettin Selçuk	225
Cevdet Çağla	232
Mesut Cemil	234
Selahattin Pınar	237
Ruşen Ferit Kam	243
Mustafa Nafiz Irmak	245

Neveser Kökdeş.....	247
Osman Nihat Akın	250
Emin Ongan	253
Zeki Duygulu.....	255
Şükrü Tunar.....	257
Safiye Ayla Targan.....	259
Sabri Süha Ansen.....	263
Sadi Hoşses	265
Muzaffer İlkar	267
İsmail Baha Sürelsan.....	270
Kadri Şençalar	272
Semahat Özdenes	274
Rüştü Eriç.....	276
Rüştü Şardağ.....	278
Müzeyyen Senar.....	280
Melahat Pars	285
Ekrem Güyer	288
Kasım İnaltekin	290
Selahattin İçli.....	292
Yusuf Nalkesen.....	294
Selahattin İnal.....	298
Ferit Sıdal	300
Arif Sami Toker.....	302
İrfan Özbakır	306
Alâeddin Yavaşca	308
Ümit Yaşar Oğuzcan.....	311
Gültekin Çeki	313
Zeynettin Maraş.....	315
Avni Anıl.....	317
Selahattin Erköse	321
Ahmet Uzel.....	323
Sadettin Öktenay.....	325
Zeki Müren	327
Alâeddin Şensoy.....	331
Ziya Taşkent.....	333
Şekip Ayhan Özışık.....	335
Erdoğan Berker	338
Suat Sayın.....	340
Mehmet Nazmi Özalp	342
Sadun Aksüt	344
Teoman Alpay	346

Necdet Tokathoğlu.....	349
Akın Özkan.....	352
Bilge Özgen.....	355
Gültekin Aydoğdu.....	357
Bekir Sıtkı Sezgin.....	359
Yılmaz Karakoyunlu.....	362
Bâki Duyarlar.....	364
Erol Sayan.....	366
Suphi İdrisoğlu.....	369
Gündoğdu Duran.....	372
İsmet Nedim.....	374
Cinuçen Tanrıkorur.....	378
Yıldırım Gürses.....	381
Erdoğan Çelikkol.....	384
Ali Şenozan.....	386
Selahattin Altınbaş.....	390
İsmail Demirkıran.....	392
Mediha Şen Sancakoğlu.....	394
Fethi Karamahmutoğlu.....	396
İlgün Soysev.....	398
Amir Ateş.....	400
Metin Everes.....	402
Zekai Tunca.....	404
Pınar Köksal.....	406
Turhan Taşan.....	408
Mahmut Oğul.....	410
Faruk Şahin.....	412

IV. BÖLÜM

Kaynaklar.....	414
Bestekârlarımız (Alfabetik).....	415

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

Sonsuz şükran, saygı ve sevgilerimizle.

“Beyler hepiniz, hepimiz belli zamanlarda belli yerlere,
belli kademelere ve rütbelere hasbelkader gelebiliriz, ama sanatkâr olamayız.
Çalışmakla sonradan sanatkâr olunmaz. O Allah'ın doğuştan insanlara
verdiği bir lütuf, bir nimettir”

BAYRAM YURDACAN

Adana’da doğdum. İlk-Orta-Lise’yi Adana’na bitirdim. Yüksek tahsilimi, şimdiki ismi **Gazi Üniversitesi** olan “Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye İhtisas Bölümü”nde tamamladım. Askerlik dönüşü, 6 ay Türkiye Halk Bankası, 6 ay bir özel sektörün maliyet muhasebesi bölümünde çalıştım. Son olarak Adana Sanayi Odası sınavını kazanarak Sakıp Sabancı ve Hacı Sabancı başkanlıkları döneminde 19,5 yıl görev yaparak

1991 yılında Adana Sanayi Odası Genel Sekreter Yardımcısı görevimden emekli oldum. Emeklilikten hemen sonra, “Yatırımlarda Devlet Yardımları (Teşvikler) – Sanayi Fizibiliteleleri” konularında **Serbest Müşavir olarak çalışmaya başladım ve halen Adana’da bu mesleğime devam ediyorum.** İki kız bir erkek, 3 çocuk babasıyım.

İlk dönemlerimdeki müzik sevgim: Küçük yaşlarda kaval, ağız armonikası çalmaya çalıştım. **Adana Ticaret Lisesinde kurduğumuz “Türk Halk Müziği ve Tiyatro Kolu”nda görev aldım.** Yine Ortaokul ve Lise yıllarımda İsmet Nedim’in 15 dakikalık Radyo programını, Yaşar Özel’in Adana Belediyesi Şehir Tiyatrosu’ndaki konserini dinleyebilmek için okulu kırdım. Babamın karşı çıkmasına rağmen, gizli gizli bağlama çalmayı kendi kendime öğrendim, ardından mızraplı tanbur, yaylı tanbur aldım yine kendi kendime çalmaya çalıştım ancak yoğunluk sebebiyle çok zaman ayıramadım ve ilerletemedim.

Yüksek öğrenim yıllarımdaki müzik sevgim: Televizyon henüz yok idi. Musikiyi seven okul arkadaşlarımla Ankara Radyosu Stüdyolarında Pazar günleri canlı olarak yayınlanan Türk Sanat Müziği Programlarını güçlükle davetiye temin ederek dinlemeye giderdim. Akşamları da **Ankara Gençlik Parkı’ndaki Lunapark Aile Gazinosu, Japon Bahçesi Gazinosu, Yazar Aile Çay Bahçesi, Maltepe’deki Şato Yazar, Samanpazarı’ndaki Esenpark...** gibi birçok Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müzikleri icra eden o güzelim gazinoların müdavimi oldum ve bu gazinolarda o devrin ünlü sanatçılarından dinlemediğim neredeyse kalmadı. Birçoğu içkisiz bu gazinolara, halk çoğu zaman yaptıkları yemekleri yanlarında getirirdi. Gençlik Parkına giriş 25 kuruş, gazinolara giriş ise 5 Lira ve Semaver Çay fiyata dâhil idi.

Görev Yaptığım Musiki Toplulukları: Üniversite ve askerlik sonrasında “**Adana Öğretmenler Korosu**”nda 20 yıl, “**Adana Barosu Korosunda**” 5 yıl, “**Adana Tabip Odası Sağlık Korosu**”nda 2 yıl solist/korist olarak görev yaptım. Adana

Öğretmenler Korosu'nda bulunduğum yıllarda koromuzun konserlerine konuk bestekâr olarak katılarak bizleri çalıştıran **Alâeddin Yavaşca, Yıldırım Gürses, Avni Anıl, Erol Sayan, Zekai Tunca** gibi ustalarla tanışıp musiki sohbetleri imkânı buldum.

Bu kitabı yazma kararım: Başlangıçta Bilgisayar-İnternet'in olmadığı dönemlerde daktilo ile Türk Sanat Müziği ve bestekârları hakkında yaptığım araştırma ve bilgileri öylesine yazmaya başladım. Sonrasında, zaman zaman **Müzikolog Dr. Ayhan Sarı** yönetimindeki "**Musiki Dergisi**"ne gönderdiğim Türk Sanat Müziği ve Bestekârlarımız hakkındaki bazı araştırma yazılarım, "**konuk yazar**" olarak 2017-2018 yıllarında yayınlandı. Yaptığım bu çalışmalarımın **bir kısmı yerel basında da yayınlandı**. Zaman zaman koro şefi hocalarıma yazdıklarımı verdiğimde hocalarım "güzel çalışmalar, devam et, ama bunca emek verip yazıyorsun **neden bu yazdıklarını bir kitapta toplamıyorsun**" diyerek beni kitap yapmaya teşvik ettiler, daha doğrusu musiki denizine ittiler, iyi de ettiler.

Ben, sadece Türk Sanat Musikisi neferlerinden biriyim. Amacım paylaşmak ve "Türk Sanat Musikisi Denizi"ne bir damla da olsa damlayabilmek. Türk Musikimizin her sahasına girmenin birçok nedenle imkânı ve sonu yoktur. **Dede Efendi "Müzik öyle bir deryadır ki, ben paçaları sıvadım ama hâlâ içine bile giremedim"** demiş ise, sözün bittiği yerdir. Bir kelime için saatlerce araştırma yaptığım oldu. Bu kitabı elinize alıp okuduğunuzda, eksikler hatalar bularak ve belki de çok şey yapmamakla suçlayarak beni yargılayacaksınız. Bunda da haklı olabilirsiniz, çünkü mükemmel araştırma-kitap olamaz ki. **Müzikolog Dr. Suphi Ezgi** dahi yayınladığı eserlerini 5 kez düzeltmiştir. En azından, hata ve eksiklerimizin düzeltilmesi ile daha kusursuz kitapların ortaya çıkmasına zemin hazırlamış olmak bile benim için yeterlidir sanıyorum.

Elde olmadan sehven yaptığım hatalarım, unuttuklarım, yer veremediklerim için değerli sanatçılarımız, yakınları ve siz okuyucularımın hoşgörüsüne sığınıyorum.

Saygılarımla

TEŞEKKÜR

1-Türk Müziğimize büyük hizmetler veren, ebediyete intikal etmiş ve yaşayan tüm bestekâr, güftekâr, saz ve ses sanatkârlarımıza,

2-Tutkunu olduğum Türk Sanat Müziğini bana daha da çok sevdiren ve çok şey öğrendiğim, 1982 yılında Adana Valiliği izni ile kurulan Türkiye'nin ilk öğretmenler korusu olan “Adana Öğretmenler Korusu” kurucusu ve Şef'i Müzik Öğretmeni Udi Faik KASAPOĞLU'na, “Adana Barosu Korusu” Şefi Udi Av.Serant GÜLŞEN'e, “Adana Tabip Odası Sağlık Korusu” Başkanı Kemanî Dr. Süleyman ASLANER ve bu koronun şefleri Pikola sanatçısı Emekli Bando Astsubay ve TRT İzmir Radyosu Ses Sanatçılarından Mustafa TAŞÇI ve Udi Dt. Mustafa TOPRAK'a, Çukurova Öğretmenler Korusu Şefi Tarih Öğretmeni aile boyu sâzende Kanunî Savaş OYTUN'na, tüm Musiki araştırmacı yazarlarımıza, Dernek, Cemiyet ve Koro Hocalarımıza,

3-Bu kitabın basılmasında yakın ilgilerinden dolayı, Akademisyen Kitabevi Sahibi Yasin DİLMEN ve çalışma arkadaşlarına,

Sonsuz teşekkür, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

IV. BÖLÜM

KAYNAKLAR

- Atatürk'ün Yanı Başında. (M.Kemal ULUSU. 2008 yılı 5.baskı. Doğan Kitap Yayınları)
- Avni ANIL. (40. Sanat Yılında Avni ANIL. 1984 yılı Ufuk Matbaası)
- Bâkî Kalan Bu Kubbede... (Sermet Sami UYSAL. 2005 yılı 1.baskı. L&M Yayınları)
- Bir Tatlı Huzur. (Ayşe KULİN. 2014 yılı 2.baskı. Everest Yayınları)
- Celile. (Osman BALCIGİL. 2014 yılı 3.baskı. Genç Destek Yayınları)
- Gel Gitme Kadın. (Oğuz AKAY. 2011 yılı 1.baskı. Alfa Bakım Yayınları)
- Gönül Telimizi Titretenler. (Ali ŞENOZAN. Kozan Ofset Matbaacılık)
- Hatırat-Alkışlarla Geçen Yıllar. (Sadun AKSÜT. 2000 yılı 1.baskı. Aksoy Yayıncılık)
- Kadın Besteciler. (Turhan TAŞAN. 2000 yılı 1.baskı. Pan Yayıncılık)
- Kültür Bakanlığı Resmi Sitesi (www.guzelsanatlar.gov.tr)
- Mehmet GÜNTEKİN. (TRT “Müzikli Maarif Takvimi” programı yapımcısı)
- Musiki Dergisi (Dr. Ayhan SARI. www.musikidergisi.com)
- Osmanlıca-Türkçe Sözlük. (Mustafa Nihat ÖZÖN. 1965 yılı 4.baskı. İnkılâp ve Aka Kitabevleri)
- Tahir AYDOĞDU. (www.tahiraydogdu.com)
- 100 Türk Büyüğü Ansiklopedisi. (1990 Hürriyet Gazetesi basımı)
- Türk Musikisi Dersleri. (Zeki YILMAZ. 1983 yılı basımı)
- Türk Musikisi Kimindir. (Hüseyin Sadettin AREL. 1969 yılı Milli Eğitim Basımevi)
- TRT Türk Musikisi Beste Formları. (Dr. Mehmet Nazmi ÖZALP. TRT Müzik Dairesi Yayınları 72)
- TRT Türk Musikisi Tarihi. (Dr. Mehmet Nazmi ÖZALP. 1986 Yılı TRT Müzik Dairesi. 2 cilt)
- TRT Türk Sanat Müziği Sözlü Repertuarı. (1995 yılı TRT Müzik Dairesi yayınları. 2 cilt)
- TRT Nağme. (Müzik ve Musiki Tarihi Programları)
- TRT “Bir Besteci” (Program yapımcısı Avni ANIL)
- Türk Musikisi Güfteler Antolojisi. (Etem Ruhi ÜNGÖR. 1981 yılı 1.baskı. Eren Yayınları. 2 cilt)
- Türk Musikisi Dili. (Erdinç ÇELİKKOL. 1996 yılı basımı. Özsan Matbaası)
- Türk Musikisi Bestekârları Külliyyatı. (Rahmi KALAYCIOĞLU. 1977 yılı basımı)
- Türk Musikisi Tarihi. (Ahmet Şahin AK. 2014 yılı 3.baskı. Akçağ Yayınları)
- Türk Musikisinin 100 Bestekârı. (Sadun AKSÜT.1993 yılı. İnkılâp Kitabevi)
- Türk Müziği Çalgıları. (Dr. Ayhan SARI. 2012 yılı 1.baskı. Nota Yayıncılık)
- Salih BORA (www.turksanatmuzigi.org)
- Türk Sanat Müziği Seçme Eserleri. (Dr. M.Nazmi ÖZALP. 1998 yılı 2.baskı. TRT Müzik yayınları 76. 2 cilt)
- Unutulmayan Şarkı-Şiir’ler. (Sıtkı ANGINBAŞ. 1969 yılı Oktay Yayınevi)
- Yahya Kemal Beyatlı Hayatı. (Önder GÖÇGÜN. 2015 yılı 1. baskı. Türk Dil Kurumu Yayınları)
- Yirminci Yüzyıl Türk Musikisi. (Mustafa RONA. 1970 yılı 3. baskı. Türkiye Yayınevi)